

November 1989 je nielen spomienka, ale aj výstraha a výzva

Vážená akademická obec, milí študenti a kolegovia,

uplynulo už 30 rokov od doby, kedy sa tvorili i marili predstavy o novej budúcnosti našej spoločnosti. Neuspokojivé ekonomické výsledky a neschopnosť vládnucej moci ich riešiť, spôsobovali vážne problémy vo fungovaní spoločnosti. I najmenšie pokusy o demokratizáciu spoločnosti narážali na tvrdý odpor politického systému. Bolo však iba otázkou času, kedy sa doma skrývaná nespokojnosť obyvateľstva prejaví v hromadných akciách a protestoch. Najvýznamnejším impulzom ich explózie bolo vystúpenie študentov pražských vysokých škôl a ich následné tvrdé potlačenie zo strany bezpečnostných orgánov **17. novembra**. Výsledkom bola celospoločensky demonštrovaná

nespokojnosť s politickým systémom a jednoznačná podpora protestných akcií študentov.

K priblíženiu zlomových dní na našej škole je potrebné pripomenúť, že protestné hnutia študentov sa o necelý týždeň po Prahe organizovali aj v Bratislave a 29. 11. 1989 sa v plnom rozsahu začali realizovať aj na našej škole. Rozhodujúcu úlohu pritom plnil Koordinačný výbor študentov (KVŠ) pod vedením **I. Mezaya**. V činnosti výboru aktívne vystupovali študenti: J. Bednárík, M. Urbanec, J. Boledovič a ďalší. Na jeho pôde sa, v koordinácii s pražskými a bratislavskými organizátormi, tvorili aj základné tézy požiadaviek k začínajúcemu demokratizačnému procesu v spoločnosti i na škole.

Súbežne sa aktivoval Akčný výbor učiteľov a zamestnancov školy (AVUaZ), ktorý sformuloval mobilizačný dokument „**Výzva k učiteľom a zamestnancom VŠP**“. Jeho autormi boli ďalší mladí učitelia katedier spoločenských vied **Dr. V. Manda, P. Barát, P. Porubčan** a autor tohto príspevku.

V rámci prebiehajúcich protestných akcií sa neustále prezentovala **žiadosť študentov a učiteľov o otvorený dialóg s vedením školy**. Jeho presadenie nebolo jednoduché, pretože aktivita študentov i učiteľov bola v tom období, vnímaná viacerými vedúcimi pracovníkmi školy i fakúlt negatívne, čo vyvolávalo oprávnené obavy o možné dôsledky pre aktérov protestných konaní. Tieto dôvody aj nás, blízko zainteresovaných učiteľov motivovali, aby sme verejne podali študentom pomocnú ruku a aby sme študentské a zamestnanecké činnosti koordinovali.

Zjednocujúcim nástrojom k tomu bola už uvedená **Výzva**, ktorá obsahovala nasledovné stanoviská a požiadavky:

1. Vyjadrujeme plnú podporu hnutiu študentov našej školy, ktorí sa aktívne zapojili do presadzovania progresívnych zmien v našej spoločnosti a sme odhodlaní toto hnutie aj naďalej konštruktívne podporovať.
2. Sme presvedčení, že v dôsledku progresívneho spoločensko-politického vývoja v našej spoločnosti bude potrebné realizovať aj v podmienkach našej školy zásadné zmeny v kádrovej oblasti, v systéme riadenia, v štruktúre výchovno-vzdelávacieho procesu, v organizácii vedeckovýskumnej práce a v činnosti spoločenských, záujmových a politických organizácií

3. Pri aktívnom zabezpečovaní týchto zmien budeme dôsledne rešpektovať princípy demokracie, humanizmu, vedeckosti a slobodnej svetonázorovej orientácie.
4. Pri ich realizácii odmietame metódy, ktoré sa jednoznačne zdiskreditovali pri likvidácii výsledkov obrodného procesu v roku 1968.
5. Legislatívne predpoklady k úspešnému naplneniu týchto zámerov vidíme v zmenách ústavného zákona a v novo pripravovanom zákone o VŠ, na tvorbe ktorého sa chceme aktívne podieľať.
6. V našej činnosti budeme konštruktívne spolupracovať so spoločenskými, záujmovými a politickými organizáciami, ako aj s vedením školy, fakúlt a ústavov.
7. Očakávame, že všetci zamestnanci VŠP príjmu toto vyhlásenie ako platformu aktivizácie svojich tvorivých síl

pri realizácii prebiehajúcich progresívnych spoločenských procesov.

Text, ktorý podpísal L. Kabát a V. Manda, bol rozoslaný na všetky základné pracoviská školy 29.11. 1989. Zakrátko ho podpísala a podporila väčšina našich zamestnancov, učiteľov i technických pracovníkov. Jednoznačná podpora zo strany študentov bola samozrejماً a nespochybniteľná.

Krátko po oslovení akademickej obce a získaní všeobecnej podpory pre vyhlásenie sa začali na škole organizované protestné akcie študentov, ktoré sprístupňovali myšlienky a posolstvá z pražskej i bratislavskej centrály študentského hnutia. Opätovne **žiadali verejnú diskusiu vedenia školy so zástupcami Akčného výboru učiteľov a zamestnancov a Koordinačného výboru študentov**. Po niekoľkých týždňoch sa uskutočnilo prvé stretnutie

s vedením školy a bol daný príslub na ďalšiu verejnú diskusiu o plnení požiadaviek pre realizáciu demokratizačných zmien na škole.

Politický vývoj v krajine však napredoval rýchlejšie než sa očakávalo a tak tomu bolo aj na našej škole. Na predvianočnom stretnutí s vedením školy došlo po dlhších diskusiách k ďalšiemu významnému postupu v naplňaní požiadaviek **Výzvy** na personálne zmeny. Vedenie školy odstúpilo z akademických funkcií a bol daný súhlas k slobodnej voľbe nového rektora školy. Jeho voľba, na ktorej aktívne participovali aj študenti, sa uskutočnila 10. 1. 1990. Rektor VŠP bol prvým slobodne zvoleným rektorom na vysokých školách na Slovensku. Následne sa uskutočnili voľby dekanov fakúlt a na mnohých pracoviskách aj výmeny vo funkciách vedúcich katedier a iných základných pracovísk. Týmto vstúpila naša vysoká škola

na novú cestu budovania jej histórie a novej akademickej a spoločenskej profilácie. Začal sa komplikovaný boj o realizáciu požiadaviek a plnenie cieľov, ktoré sme vo **Výzve** sformulovali.

Najbližšie dni, týždne a mesiace však ukázali, že boj o charakter inštitúcie je ťažší než sa dalo predpokladať. Naša inštitúcia niesla na svojich bedrách ťažké hriechy normalizačného obdobia z rokov 1969 - 1971 a ich riešenie nám uberalo mnoho síl. Vracali sa nám na riešenie dokonca aj problémy z necitlivého konania voči pracovníkom školy po „Vítaznom Februári“ 1948. Vzhľadom na to, že pre ich riešenie neexistovali legislatívne nástroje, bolo potrebné postupovať veľmi citlivo a tak, ako sme to formulovali v bode 4 našej **Výzvy**. Významnú úlohu v tejto činnosti plnila následne niekoľko rokov Rehabilitačná komisia.

Popri odstraňovaní krívd minulosti sme však museli riešiť aktuálne úlohy vedeckovýskumného a pedagogického charakteru. Osobitne cieľavedome sme otvárali náš akademický priestor pre zahraničné univerzitné inštitúcie. Posielali sme našich prvých študentov a učiteľov na významné zahraničné univerzity, vítali sme hosťujúcich profesorov a expertov. Nadviazali sme aktívne kontakty s medzinárodnými organizáciami. Pracoviská školy sa aktívne prezentovali pri riešení transformačných problémov agrozozortu. Verili sme, že práca sa nám darí a že progres školy i spoločnosti je evidentný, že naše predstavy o demokratickom vývoji sa síce pomaly, ale predsa len naplňajú. Objektívne hodnotenie dosiahnutých výsledkov je však možné iba po rokoch.

S odstupom času si však uvedomujeme, že predstavy o budúcnosti našej spoločnosti sa

ani zďaleka nenaplnili. Demokratické pravidlá v živote spoločnosti sa nerešpektujú, systémovo zlyhávajú zložky štátnej moci, ekonomika krajiny je poškodzovaná parciálnymi záujmami politických strán a jednotlivcov. Občianska spoločnosť s permanentným dialógom s vládou je iluzórna. Boj o demokraciu v našej spoločnosti nemá jasného víťaza ani po tridsiatich rokoch. Je to smutné a frustrujúce. Nemali by sme sa s tým však zmieriť a preto je našou povinnosťou, aby sme bojovali za všetky požiadavky a všetky body **Výzvy**, ktoré boli jasne deklarované protestujúcimi študentmi i zamestnancami pred tromi dekadami. Som presvedčený, že na nich niet čo meniť, sú stále platné.

Verím, že súčasné akademické prostredie univerzity, jej intelektový potenciál, osobitne však jej vedenie, mladí učitelia a študenti sú zárukou toho, že



snahy o demokratické princípy riadenia, ako aj dôsledné rešpektovanie kvality v akademickej práci, budú rešpektované a systematicky premietané do vzdelávacích i výskumných programov. Spontánne protestné vystúpenia študentov pred tridsiatich rokov voči porušovaniu demokratických princíпов v riadení spoločnosti i samostatných inštitúcií by mali byť pre nás trvalým upozornením.

Želám celej akademickej obci Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, aby jej ďalšie pôsobenie v európskom i svetovom výskumnom a vzdelávacom priestore bolo stále úspešnejšie a aby bolo potvrdením toho, že demokratické premeny a akademickej slobody, ktoré rok 1989 priniesol na túto pôdu, prinášajú naozaj bohatú úrodu.

**Prof. Ladislav Kabát,
rektor VŠP v Nitre 1990 – 96**